

Projekt „PRO FIDE“

Všeobecně:

Cílem projektu je rekonstrukce bojové jednotky řádu Johanitů v 1. pol. 14. stol. Jedná se o uskupení nad skupinové, nijak neomezující jiné šermířské aktivity svých členů v jejich vlastních kmenových skupinách. Celé uskupení je pouze na dobrovolné bázi a není nijak registrováno jako samostatná organizace. Jednotliví členové mohou být z jakéhokoli místa republiky a z jakékoli skupiny historického šermu. Členství ve skupině HŠ není podmínkou. Členové projektu nemají povinnost účastnit se společných akcí, ale pro smysl celého sdružení je taková aktivita pochopitelně vítána. Celý projekt se bude i vlastní strukturou, hierarchií a pravomocemi co nejvíce držet dochovaných záznamů o organizaci vojenského řádu Johanitů.

2. CÍLE PROJEKTU

- a) Nejde o žádnou náboženskou sektu, případné vyznání či naopak ateismus nemá na členství v projektu žádný vliv. Stejně tak nemá vliv i pohlaví případných členů.
- b) Snahou všech členů v projektu by mělo být co nejvěrněji dodržovat a svým vybavením se co nejvíce přiblížovat vojenské jednotce řádu Johanitů z 1. pol. 14. stol. a to jak po vojenské, tak i po civilní stránce. Tím je myšleno to, aby každý člen svědomitě dbal na co největší historickou věrnost svého vybavení jak pro bitevní akce v poli, tak i pro civilní život v táboře.
- c) Stejně tak by to měli dávat najevo i svým chováním, jež by mělo odpovídat roli kterou si dotyčný zvolil. Je proto nutno mít neustále na zřeteli, že reprezentujeme bojové mnichy, pro které se sluší umírněnější chování. To se týká především konzumace alkoholu, určitých slovních projevů a případného nepřístojného chování v řádovém oděvu. S ohledem na bod a) je pochopitelné, že skutečná striktnost řádového chování, např. celibát a spol., ovšem dodržována nebude.
- d) Snahou projektu je vytvořit vojenskou jednotku nejen vzhledově věrnou své době, ale zároveň takovou jednotku, která by časem dosahovala i podobné pověsti mezi ostatními šermíři, jako měli v historii skuteční Johanité (to vše pochopitelně v rámci současných možností). A to sice disciplínou a bojovou organizovaností, propracovaností svého vybavení a slušností svého vystupování.
- e) Uskupení Johanitů může pořádat vlastní akce zaměřené ať už čistě na boj, nebo na výcvik, či na táborový a špitální život. Dále nejrůznější historické semináře, či přednášky týkající se Johanitského řádu. Po předchozí dohodě mohou být tyto akce i komerčně zaměřené.
- f) Cílem je i navázání kontaktu a spolupráce s ostatními zahraničními skupinami a společenstvy s podobnou oblastí zájmu a pokus o propojení na celoevropské úrovni.
- g) Každý účastník projektu by měl mít znalosti o historii Johanitského řádu a to nejen s vazbou na Čechy a dobu našeho zájmu (byť na tu především) a měl by být schopen objektivně a pravdivě informovat své okolí o historických faktech této doby.

3. VÝSTROJ A VÝZBROJ

- Každý člen musí mít oděv civilní i bojový
- V každém okamžiku a při každé příležitosti pořizování nové výstroje, či výzbroje musí mít zúčastněný na paměti, že reprezentuje církevní bojový řád a že prostota, chudoba a neokázalost jsou na prvním místě! A to nejen ve stříhách a doplňcích, ale i v materiálech. Samety a drahé kožešiny jsou přísně zakázány.
- Podrobný rozpis a popis odění, včetně nejvhodnějších materiálů:

Vzhled: pro řádové rytíře je obecně typická i nižší úroveň péče o svůj zevnějšek. To se projevovalo především vousem (hladkou tvář měli jen kněží) a krátkými vlasy. Pojem krátký ale neznamená dohola, podle náhrobků jsou v limitu i vlasy lehce po ramena. Tonzuru opět měly jen kněží.

Jelikož patrně nebyl rozdíl mezi rytíři a servanty, pak následující platí pro obě skupiny:

druh oděvu	barva	materiál	pozn.
spodky	bílá	len/bavlna–dobově len,ale bavlněné jsou pohodlnější	
nohavice (měly by být dva páry, ale stačí jedny)	bílá	len/bavlna–vlna	jedny měly být lněné, jedny vlněné /zimní/, ale stačí jedny letní
košile	bílá	len/bavlna–platí to co výše, stačí ale i stará bavlna prostěradla) pro začátečníky,co musí šetřit	
sutana s kápí	černá	vlna, len	letní lněné provedení a zimní vlněné
plášť - půl kruh či tři čtvrtě kruh, patrně bez kápě (ale může i s kápí)	černá	vlna, její směsy	kápě vzadu zakulacená, bez camfourku
čapka (miminko) - s camfourky přes uši	bílá	len	
baret (jarmulka)	bílá	filc, vlna, len	má anténku, jako správný baret
suknice (cotte)	černá	vlněná	délka minimálně pod kolena

Vhodné by bylo doplnit si výbavu i o růženec, pochopitelně dřevěný, nebo z klokočí. Jeho tvar může odpovídat současnému, byť ten je dán tuším až z 16. stol.

- Zvláštní kapitolu tvoří obuv. Nepřípustné jsou jakékoli podoby škorní (vysokých bot), zdobených střevíců, „kristusek“ a podobně. Ideální jsou nízké škrpály či prosté střevíce s minimální špičkou a prosté jakéhokoli zdobení. Ideálně na zavazovací tkanice či jednoduchou přezku.
- Důraz na uniformitu bude kladen hlavně v civilních částech oděvu a v bojovém, červeném varkoči. Povinná výbava ze zbraní se vztahuje pouze na jedno ruční meč a dýku. Ostatní výzbroj je naprosto volná, nicméně stále musí pochopitelně plně odpovídat době 1. pol. 14 stol. (obecně období cca 1270-1340). Co se zbroje týká je plně volitelná pouze opět s omezením dobovosti. Jediné doporučení se týká štítu, který bude v budoucnu nutný k nacvičování bojových formací atd. Není ovšem povinný.
- Protože jde o pokus spodobnit tuto jednotku se vším všudy, bude čase kladen důraz i na táborové vybavení (nádobu, lékařské nástroje, liturgické předměty, nábytek, stany). Na společných akcích bude vítáno společné ležení.
- Seznam této výbavy je povinný, nicméně nikoli konečný. Pokud bude mít nějaký člen tendenci si pořizovat další oblečení (popřípadě různé vaky, „žebřadla“ a pod.) nebude mu bráněno. Vše ovšem striktně dobové a pouze se souhlasem svého komtura.
- Řádový prapor bude každý člen ctít a v bitvě chránit i za cenu vlastní smrti. ;o)

4. ORGANIZACE A STRUKTURA

Jak již bylo řečeno i v tomto se budeme snažit o maximální dobovou věrnost a tak i hierarchie, hodnosti a geografické rozdělení bude odpovídat terminům z historie.

Rytíři (*fratres milites*)

Jednoznačně bojová složka řádu. Nutností je urozený původ a vlastní erb. Rytíři by se měly, stejně jako kněží, chovat nejdůstojněji. Jednak proto, že oni jsou hlavní silou řádu, jednak proto, že složily tzv. velké sliby: chudoby, poslušnosti a cudnosti.

Sloužící (*fratres servientes*)

*Zbrojnoši (*fratres servientes armigeri*)*

Pěší doprovod rytířů a seržantů. Zbroj maximálně na úrovni rytířů. Spíše chudší.

*Řemeslníci (*fratres servientes famuli et officii*)*

Kováři, ševci, zbrojníci, krejčí...atd.

V žádném případě se mezi rytíři a služebními bratry nejedná o vztah na světské bázi rytíř-panoš! K žádným řádovým funkcím, kromě nejvyšších a to pouze v rámci celého řádu a nikoli na zemské úrovni, žádní osobní servané nepatřili. K žádné námi používané funkci nepatří žádný osobní služební bratr (servant). Služební bratři fungují vůči rytířům jako celek a nikoli na osobní bázi.

Řádoví kněží

Řádoví kněží, podobně jako rytíři, mají být nejdůležitější ve svém chování, neboť i jich se týkají velké sliby. Mají na starosti především duchovní péči o řád a také o řádové fary. Představují rovněž řádovou inteligenci (ne každý řádový rytíř zákonitě uměl číst. Ve vyšších řádových funkcích se mohou funkce kaplana a rytíře kloubit – je-li rytíř zároveň knězem, po stránce vzhledu má vzezření rytíře).

Vazalové a poddaní

Pěchota složená z řad místního obyvatelstva. Jejich zbroje tudíž nepodléhají řádovým regulím a jsou po většině velice prosté. Není zcela jasné, zda měli vůbec nějaké označení naznačující byť omezenou příslušnost k řádu. Pravděpodobně ano, ale nevíme jaké. Zřejmě však opět nějak viditelně umístěný řádový kříž. V žádném případě ale ve vztahu k těmto skupinám nelze mluvit o nějaké uniformitě oblečení. Totéž platí o případných lenících řádu, kteří patrně budou používat svá erbovní znamení bez jakéhokoliv symbolu spojujícího je s Johanity.

Donátoři

Platí totéž co o výše uvedených poddaných a lenících, ovšem nejsou k řádu ve vztahu podřízeném, ale naopak ve vztahu ochránářském. Např. Bavorové ze Strakonice. Existoval i jakýsi oficiální rituál, jímž byli jakoby přijati do řádu (nebo spíše jimž slavnostně slíbili chránit řád), ale řádový oděv nenosili. Patrně používali nějakou ozdobu se symbolem řádu (ale to není jisté).

Toto je rozdělení řádu podle jednotlivých skupin. Příslušnost k jakékoli této skupině je svobodnou volbou každého. (Více viz. bod 7). Měl by si však být i přesto vědom svých schopností a možností, a skutečnosti, že každá pozice zavazuje. Stejně tak by měl brát na vědomí již existující struktury a členy. Člen může zvolit i více rolí akorát pak ostatním musí říct, jakouže tentokrát vlastně hraje :o)).

5. ŘÁDOVÁ HIERARCHIE

Jako ve všem ostatním se i v tomto budeme snažit vycházet ze struktury Johanitského řádu v Čechách cca 13./14. stol. Hierarchie je pro naše účely ovšem poněkud zjednodušena. Řazeno sestupně.

„Řádový, či zemský mistr“

Stojí v čele řádu a v českých zemích je to nejvyšší hodnost. Je členem řádové kapituly, má vlastní pečeť a hlasovací právo v síle jednoho hlasu. Uděluje oficiální písemné potvrzování do funkcí. Platí i v opačném případě při eventuelní degradaci či napomenutí. Dohlíží nad správou jednotlivých komturů. V případě rovnosti hlasů rozhoduje jeho hlas.

„Komtuři“

Vedoucí představitelé jednotlivých komend. Mají právo na svoji osobní pečeť, která bude ovšem brána zároveň i jako pečeť jejich komendy. Členství v kapitule, hlasovací právo v síle jednoho hlasu a osobní pečeť mají pražský a brněnský komtur, kteří jsou bráni zároveň jako představení pro veškeré komendy v Čechách, v případě pražského komtura, a na Moravě, v případě brněnského komtura.

Komtur pražské komendy a zemský mistr není jedna a tatáž osoba.

„Převor“

Čelní představitel řádového kléru. Na rozdíl od rytířů není laik a tím pádem smí provádět veškeré liturgické obřady. Jako jediný kněz (plus řádový kaplané) má právo zpovídat řádové rytíře. Je členem řádové kapituly a má hlasovací právo v síle jednoho hlasu. Rovněž on má vlastní pečeť. Obecně platí, že nemá nadřízenou pravomoc nad rytíři. Je na stejné hodnostní úrovni, jako komtuři.

„Špitálník“

Vrchní chirurg a nadřízený všech řádových lékařů a pečovatелů. Je taktéž členem řádové kapituly a má vlastní pečeť a hlasovací právo. De facto se jedná o nejvýše postaveného servanta.

Některé z výše uvedených funkcí tvoří tzv. Řádovou kapitulu. Členové řádové kapituly jsou následující: zemský mistr, pražský komtur, brněnský komtur, převor a špitálník. Obecně platí, že každý člen řádové kapituly má právo podávat podmínky na změnu stanov. K samotným změnám ve stanovách může dojít po schválení nadpoloviční většinou členů kapituly.

Ostatní osoby a funkce

Tyto funkce už nejsou řazeny hierarchicky. Je mezi nimi prakticky stejná pravomocná rovina.

„Praporečník (gonfanier)“

Zvláštní a prestižní funkce. Má tu čest mít na starosti řádový prapor v bitvě a musí ho chránit i za cenu vlastní smrti.

„Komorník (camerarius)“

Má na starosti nejspíš finance a řádový poklad. Mezi jeho reálné povinnosti patří řádová administrativa druhého řádu. V našem případě zřejmě půjde pouze o občasné zápisy ze zasedání kapituly.

Zvláštní hodnost

„Novic“

Více viz. bod 7

U jmen obecně platí, že se nejprve uvádí zkratka latinského bratr (fra, nebo-li frater), jméno a pak až hodnost: *fra Jan z Hradce komtur, fra Martin převor*

Šlechtická jména se uvádějí v plném znění a rovněž rodové erby čelních představitelů si zachovávají osobní charakter většinou pouze s doplněním osmihrotého řádového kříže. Nebylo ovšem vždy pravidlem.

6. STRUKTURA ŘÁDU NA UZEMÍ NAŠEHO STÁTU

Velkopřevorství – je centrem Johanitského řádu pro České země, v jeho čele stojí preceptor, nebo zemský mistr, který je vrchním nadřízeným všech členů řádu v dané provincii

komendy – de facto ekvivalent klášterů, minimální počet byl předpokládán na 12 členů, nicméně tento počet nebýval vždy naplněn (resp. jen málo kdy býval skutečně naplněn). V čele stojí komtur.

řádové majetky, statky – není skutečným termínem. Pro naše potřeby to však označuje budovy a majetek řádu, který nebyl komendou. Tento majetek byl vždy podřízen určité komendě, která jej spravovala. Šlo např. o řádové fary, různé dvorce, špitály či hrady, jež sami o sobě komendou nebyly.

Pro naše účely jsou funkční tyto komendy.

Praha
Brno
Český Dub
Strakonice
Mladá Boleslav

Výběr komend může být zpočátku upraven podle potřeby.

K založení komendy je potřeba alespoň tří členů řádu a souhlas kapituly

Každá komenda má ve svém čele komtura, jehož osobní pečeť bude zároveň fungovat i jako pečeť komendy. Nikde není řečeno, že si noví členové musí zvolit komendu, jež je jejich bydliště nejblíže, podstatné je, aby spolu členové dané komendy byly schopni spolupracovat. V tomto výběru jsou samozřejmě noví členové limitováni jinými komendami, jež již jsou „založeny“. Je sice pravda, že se tím dopouštíme historické nepřesnosti (většina našich komend byla obsazeny ne rytíři, ale kněžími), což však není na závadu projektu. Rovněž je nasnadě uvést, že na přelomu 13. a 14. století nebylo na území Čech pochopitelně jen pět komend. Vzhledem ovšem k nedostatečnému počtu účastníků projektu je vybráno jen těchto pět. Pokud se časem počet zainteresovaných lidí zvýší, není vyloučené zvýšit i počet komend. Pochybuji ovšem, že s lidskými zdroji vůbec kdy překročíme celkový počet českých komend v dané době.

7. PŘIJÍMÁNÍ „NOVICŮ“ DO PROJEKTU „PRO FIDE“

Jakýkoli uchazeč o členství v řádu bude přijat na šestměsíční zkušební lhůtu (respektive 1 šermířská sezóna) po jejímž uplynutí bude jeho další setrvání schváleno, či zamítnuto řádovou kapitulou složenou z výše uvedených lidí (viz bod 5). Podmínkou pro vstup do řádu a započetí zkušební doby je pořízení civilní verze řádového oblečení vyjma pláště. Na přijímaného člena bude komtur komendy, ke které se uchazeč hlásí, podávat příslušné doporučení, nebo zamítnutí k čemuž bude při kapitulním hlasování obzvláště přihlíženo. V případě pražské a brněnské komendy platí výjimka pro komtura z důvodu jeho členství v kapitule a tím vzniknuvších konfliktů zájmů, a doporučení, či zamítnutí podává jiný člen komendy.

Po přijetí obdrží uchazeč titul „Novic“, písemné vyjádření o přijetí od Řádového mistra a bude proveden přijímací obřad. Noviciát probíhá rok a v případě usnesení rady může být zkrácen, či naopak prodloužen. Po uplynutí této doby se členu odnímá titul „Novic“ a stává se z něj postava, kterou si zvolil. Pokud si dotyčný zvolil postavu řádového rytíře, stává se z něj nejdříve bojový servant a je podřízen rytířům. Je to sice historicky nepravdivé, nicméně v našich podmínkách toto opatření slouží hlavně z důvodů uvedených níže. Po dalších šesti měsících má možnost složit tzv. Velké sliby a být „povýšen“ do rytířského stavu. Základní předpoklad pro tento akt je šlechtický titul a vlastní erb. Tento krok opět schvaluje řádová rada. Noviciát a ona další období slouží jednak k osvědčení se, ale hlavně k pořízení příslušné výbavy, pro postavu, již si dotyčný zvolil. Za hrubé porušení stanov může rada udělit trest v podobě degradace, popřípadě úplného vyloučení z řádu. Vyloučení z řádu tvoří zvláštní případ při jehož realizaci je zapotřebí alespoň čtyř hlasů řádové kapituly.